

INFORMATOR

NSPRV-CPTE

BESPLATAN
PRIMERAK

sindiso@sbb.rs
www.nsprv.org.rs
www.srpss.org.rs

NEZAVISNI SINDIKAT PROSVETNIH RADNIKA VOJVODINE • GODINA 7 • OKTOBAR 2013 • BROJ 77

Обележен Светски дан учитеља 2013. године: „ПОСТАНИ НАСТАВНИК“

Широм света просветни делатници 5. октобра, још од 1994. године обележавају Светски дан учитеља. Овогодишњи мото ове, све масовније, акције у којој је учествовало око 30 милиона наставника света (сваки други) и око 400 синдикалних организација из 173 земље (или територије) био је: „Постани наставник!“. Овом поруком наставници света су желели да укажу на проблем недостатка (стручних) наставника широм света и на чињеницу да ће због одласка у пензију у току наредне две године овај проблем ескалирати, пошто у овом тренутку за реализацију „Образовања за све“ недостаје 5,24 милиона наставника у свету, а 3,66 милиона ће их у наредне две године постати пензионери. Уз лош материјални положај наставника широм света и небригу и богатих и оних других земаља и влада, јасно је да је ово огроман и готово нерешив проблем, те да због тога ни Миленијумски циљеви у образовању, ни циљеви Образовања за све неће бити достигнути до 2015., како је и планирано. Наш Синдикат и ове године активно учествује у догађањима везаним за Светски дан учитеља и тог дана организује пригодну конференцију посвећену Светском дану наставника (и других запослених у образовању).

одржан је краћи уметнички програм и коктел за све учеснике. Учесницима скупа обратили су се и представници Министарства просвете, науке и технолошког развоја – ШТУ Сомбор и представници локалне самоуправе.

Постани наставник! Заједничка је порука Ири-не Бокове, генералног директора UNESCO, Гаја Рајдера, генералног директора ILO, Ентонија Лејка, извршног директора UNICEF, Хелен Кларк, администратора UNDP и Фреда ван Левена, генералног секретара Интернационале образовања (EI).

Наставници држе кључеве боље будућности за све. Они инспиришу, они се суочавају са изазовима и оснажују иновативне и одговорне грађане света. Њима смо поверили децу да их васпитавају и да им помогну да (на)уче. Сваки дан, они помажу да се изграде инклузивна друштва која су нам потребна данас и за будућа времена. На овај Светски дан, ми смо удружили снаге да се захвалимо „старим“ наставницима и да позовемо у школе нове, боље обучене и друштвено подржане наставнике. Ништа не може да замени доброг учитеља. Доказано је да су наставници, њихова професионална знања и вештине најважнији фактор за квалитетно образовање. Ово захтева бољу обуку наставника и стално професионално усавршавање као и подршку, да се побољшају перформансе и исходи учења. Ми то знамо, а ипак, сувише често, наставници остају недовољно квалификовани, слабо плаћени, са ниским статусом, и искључени из питања образовне политике и одлука које се тичу њих самих.

(Настивак шекстиа на сџр. 4-7)

„МАЛА МАТУРА“: Девет месеци пред полагање ништа се не зна!

Најава да ће после неуспеле мале матуре осмаи следеће године, уместо два, полагати и трећи, комбиновани тест, узбунила је децу и родитеље, али и просветаре. Национални просветни савет усвојио је

предлог новог програма завршног испита. Чека се одлука Министарства просвете. И Савет и министарство тврде да више тестова служи за проверу знања, а не за то да заплаши децу. Ђаци ће, како је предложено, знање морати да докажу и из биологије, физике, хемије, географије и историје у једном комбинованом тесту.

Министар просвете, науке и технолошког развоја Томислав Јовановић изјавио је да ће то министарство учинити све да се „мала матура“ ове школске године организује без проблема и да ће у њено спровођење осим Министарства просвете бити укључена још нека министарства. „Чињеница је да је мала матура законом предвиђена и одређена. Мој задатак је да учинимо све да ту матуру спроведемо без сумње и да свако дете које прође матуру добије исту шансу да покаже максимум свог стеченог знања“, рекао је министар Јовановић. Он је навео да ће у организацију теста на малој матури осим Министарства просвете бити укључено још три, четири министарства која ће, како је казао, обезбедити сигурност у спровођењу теста. На питање да ли ће бити укључени још неки предмети, Јовановић је рекао да је „сигурно да неће бити седам предмета“ и да деца неће бити много оптерећена, нити ће бити потребе да се додатно ангажују наставници да би се она припремила за испит.

(Настивак шекстиа на сџр. 9)

У овом броју можете још читати:

УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА.....	стр. 2
БЕСЕДА О ЕСНАФСКОЈ СЛАВИ: ПОДРЖИТЕ НАСТАВНИКЕ.....	стр. 3
РАЈДЕР: КЉУЧ БУДУЋНОСТИ ЈЕ У РУКАМА УЧИТЕЉА.....	стр. 4
ВАН ЛЕВЕН: ОБРАЗОВАЊЕ ЈЕ ОСНОВНО ЉУДСКО.....	стр. 5
ПРОДАЈА УЏБЕНИКА УБУДУЋЕ САМО У КЊИЖАРАМА.....	стр. 8
КО И ЗАШТО ПЛАШИ ДИРЕКТОРЕ ШКОЛА?.....	стр. 8
ОПЕТ ИЗМЕЂЕН ЗАКОН О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ.....	стр. 9
ПРАВИЛНИК О ОЦЕЊИВАЊУ У ОСНОВНИМ ШКОЛАМА.....	стр. 9
ПЛАТЕ ВЕЋЕ, ВРЕДЕ МАЊЕ.....	стр. 10
РАДИМО ДВА ДАНА ЗА ЕВРОПСКУ САТНИЦУ.....	стр. 10
СТАЖ ОСТВАРЕН У БИВШИМ РЕПУБЛИКАМА СФРЈ.....	стр. 11
ЗАСНИВАЊЕ РАДНОГ ОДНОСА НА МЕСТУ ПЕДАГОГА.....	стр. 11
УМРО ПРЕ КРАЈА ЕКСПЕРИМЕНТА.....	стр. 12
ПОМАЖУ РОДИТЕЉИМА ДА ПРЕБРОДЕ ПРВУ НОВ БЕЗ ДЕЦЕ.....	стр. 12

SOMBORSKE UČITELJSKE ŠKOLE IZMEĐU PRVOG I DRUGOG SVETSKOG RATA IV

• Ministarstvo prosvete odustalo od premeštanja škola iz Sombora • Odluka o spajanju Muške i Ženske učiteljske škole
(*nastavak teksta iz prethodnog broja*)

U posleratnom periodu somborske učiteljske škole rade u novim uslovima i reklo bi se da se delimično izmenilo i njihovo mesto u obrazovanju jer su, osim njih, postojale i druge škole takve vrste ili su otvarane nove. Zbog velikog iskustva i stručnosti učitelja koji su se školovali u njima, bile su vrlo cenjene u društvu. Te njihove osobine ne donose im povoljniji položaj ili poseban tretman. Čak bi se moglo zaključiti da odnos državnih organa prema somborskim učiteljskim školama nije bio onakav kakav su ugled u narodu imale. Nesiguran položaj, pa čak i pitanje da li ih treba ukinuti ili ih premestiti u drugo mesto, uticao je na konsolidaciju rada u njima. Godine 1920. dok su još bile konfesionalne, Ministarstvo prosvete je pregovaralo sa Školskim savetom i njihovom premeštanju iz Sombora. To se nastavlja i posle podržavljenja veroispovednih škola.

Sombor je učinio mnogo da sačuva svoju učiteljsku školu na koju je bio ponosan. Posle niza pregovora, 28. decembra 1920. godine gradonačelnih upozna je Gradski odbor Sombora da je uspeo kod ministra prosvete da „Muška preparandija“, odnosno Državna muška učiteljska škola ostane u Somboru. No time položaj somborskih učiteljskih škola nije bio konačno regulisan. I dalje se postavlja pitanje postojanja u Somboru dve učiteljske škole: Muške i Ženske. To pitanje se posebno ističe 1926. godine kada se vrše finansijske restrikcije. 9. avgusta 1926. godine doneta je odluka o spajanju tih dveju škola. Do spajanja ipak tada nije došlo jer je septembra iste godine ta odluka stavljena van snage, ali ne zadugo jer će to biti učinjeno 1932. godine.

U prvog poratnoj deceniji materijalni položaj somborskih učiteljskih škola bio je težak. U toku rata je deo nameštaja i nastavnih sredstava uništen, i vrlo malo je uloženo državnih sredstava za popunu nameštaja i učila. U Ženskoj učiteljskoj školi je, u periodu o kome govorimo, ukupno utrošeno državnih sredstava 21.500 dinara i to u 1924. i 1925. godini. Nameštaj je bio vrlo skroman. U učionicama su bile skamije – stolovi, stolice, table, ormari i sitan inventar. Ženska učiteljska škola je pre prvog svetskog rata imala psihološko-pedagoški kabinet, fizikalni kabinet i zbirke nastavnih sredstava. U poratnom periodu postoji mali psihološko-pedagoški kabinet i fizikalni kabinete u kome su čuvane zoološka, botanička i mineralna zbirka. Postojala je i geografska zbirka. Zbirke i kabineti u poratnom periodu nisu popunjavane nikakvim sredstvima.

Slična situacija je bila i u Državnoj muškoj učiteljskoj školi u kojoj je postojao fizikalni kabinet koji je imao 97 aparata, ali su uglavnom svi bili u kvaru pa nisu mogli da se koriste u nastavi. Pokušaj Škole da dođe do kredita kako bi aparati bili popravljani nije uspeo. Aparati koji su pripadali fizikalnom kabinetu bili su smešteni u ormanu u hodniku, jer nije postojala posebna prostorija za kabinet. U Školi su postojale zbirke za hemiju i prirodopis, vrlo skromne, a popunjavane su zalaganjem učenika. Nastavnici su koristili nastavna sredstava Gimnazije kako bi nastava bila očiglednija i potpunija. Zbirka za geografiju je imala geografske karte iz predratnog perioda, a početkom tridesetih godina nabavljene su karte Kraljevine Jugoslavije, Balkanskog poluostrva i Dunavske banovine. U zbirci su bili i dijafilmovi, ali nisu korišćeni jer jedini dija-projektor je bio u kvaru, a do novog se, zbog nedostatka novca, nije moglo doći. U Muškoj učiteljskoj školi postojala je i zbirka za sviranje i pevanje sa vrlo siromašnim sredstvima jer su u vreme rata razneti. Sačuvana su tri harmonijuma u vrlo lošem stanju i dve partiture Petra Konjovića. U poratnim godinama nabavljeno je za muzičku zbirku samo šest kompozicija, i to od Biničkog, dr Žganeca i Manojlovića.

Sa podržavljenjem škola, odnosno 1920. godine, učiteljske škole u Somboru su primenjivale nastavni plan i program koji je važio za Kraljevinu Srbiju. U Školskoj 1925/26. trebalo je da stupi nov nastavni plan i program, jedinstven za sve učiteljske škole, ali je decembra iste godine suspendovan. Škole su početkom školske 1926/27. radile po starom nastavnom planu i programu, već od

1. novembra 1926. morale su da se preorijentišu na izmenjen nastavni plan i program. Po završetku I svetskog rata učiteljske škole u Somboru su imale velike zadatke. Osim redovne nastave, bili su organizovani i ferijalni tečajevi na kojima su sticali obrazovanje učenici koji su ratom bili ometeni da završe školu. Ne tako mali broj učenika učestvovao je u I svetskom ratu. U učiteljskim školama su učitelji polagali i stručne učiteljske ispite (ispiti za učitelje narodnih škola), a u Ženskoj učiteljskoj školi polagale su stručni ispit i zabavljale.

Te i druge zadatke nosili su pre svega profesori učiteljskih škola. Popunjavanje nastavnog kadra nije išlo tako brzo. U prvog poratnoj deceniji nastavnicima se često menjaju pa i u toku jedne godine. Između 1919. i 1929. godine direktori Muške učiteljske škole bili su: Pavle Terzin, koji je obavljao tu dužnost u ovoj školi od 1907. do 1920. godine i od 1925. do 1932. sa prekidom

1928. kada je suspendovan zbog lošeg stanja u Školi i Internatu. Stevan Jović je bio direktor od 1920. do 1925. godine i Nikola Zelić školske 1928/29. godine. Pavle Terzin je posle I svetskog rata nastavio da piše udžbenike i stručne rasprave. Navodimo neke: *Učitelj srpskohrvatskog jezika za Madare, Razvoj vaspitnih načela i njihov uticaj na društveni razvitak, Nacionalni osećaj u razvoju socijalnih ideja*. Preveo je i knjigu dr Julija Korniša *Osnovni pojmovi psihologije i logike*. Knjigu je dopunio mislima Gustava Le Bona. Međutim, Pavle Terzin je ipak u poratnom periodu poznatiji kao političar. Pripadao je Radikalnoj stranci i to staroradikalima. Veliki je protivnik naprednog revolucionarnog pokreta. Imao je rigorozan stav prema komunistima i komunizmu nazivajući obnavljanje KPJ „vaskrsavanjem komunističke hidre“. Stoga se ne može u potpunosti odvojiti stanje, politička i pedagoška misao u Muškoj učiteljskoj školi od shvatanja direktora Škole.

U prvog deceniji Države SHS u učiteljskim školama predavao je veliki broj profesora. Profesori su morali da drže predavanja i iz onih predmeta za koje nisu bili kvalifikovani stručnjaci kako bi mogli da zadovolje potrebnu normu časova. To pitanje se naročito zaoštrava od školske 1926/27. godine kada je regulisana norma časova i to sa namerom štednje finansijskih sredstava a ne radi poboljšanja rada nastavnika i vaspitno-obrazovnog procesa.

Biblioteka

U somborskoj Učiteljskoj školi biblioteka je osnovana vrlo rano i igrala je značajnu ulogu u obrazovanju i vaspitanju učenika. U poratnom periodu, kao i ranije, u učiteljskim školama postojale su biblioteke za nastavnike i za učenike. Nastavnička biblioteka Ženske učiteljske škole imala je 1914. godine 660 dela u 1470 svezaka, a đačka družina „Prehodnica“ je tada imala 3823 sveske. Početkom dvadesetih godina (1922/23) u nastavničkoj biblioteci bilo je 78 dela sa 1592 sveske, a u biblioteci „Prehodnica“ bilo je 3489 svezaka da bi u školskoj 1927/28. u nastavničkoj biblioteci bilo 1405 dela, a u đačkoj biblioteci 2190 dela u 4280 svezaka.

Muška učiteljska škola je školske 1930/31. godine imala u nastavničkoj biblioteci 4286 dela, a đačka družina „Natošević“ 908 dela u 1895 svezaka.

Posle I svetskog rata učiteljske škole su nastavile sa tradicijom izdavanja školskih godišnjih izveštaja. Školski izveštaji u prvog poratnoj deceniji bili su jedina publikacija u kojima je iscrpno prikazivan celokupan školski život. U školskim izveštajima su pojedini profesori izlagali svoja pedagoška i metodička shvatanja. Na žalost, Ministarstvo prosvete je od 1926. godine izričito zahtevao da se školski izveštaji mogu štampati samo ako postoji „izuzetna potreba“ i to najviše dva štampana tabaka. Ženska učiteljska škola je u štampanju izveštaja bila prilježnija i redovnija. Prvi izveštaj o toj školi posle I svetskog rata štampan je za školsku 1922/23. godinu i od tada će izlaziti svake godine do njenog postojanja. Muška učiteljska škola je u posleratnom periodu počela da izdaje izveštaj tek školske 1930/31. godine.

Беседа о еснафској слави наставника:
Сабор српских светитеља и учитеља

ПОДРЖИТЕ НАСТАВНИКЕ: СВАКО ДЕТЕ ТРЕБА СТРУЧНОГ НАСТАВНИКА

проф. Хаџи Здравко М. Ковач*

Поштоване колегинице и колеге,
драги гости,

У навечерје еснафске славе наставника, констатујем да је нова школска година започела, да су хиљаде наставника, и мимо њихове воље и без отпремнина, „најурене“ у пензију, а заслужни за ово непримено насиље ликују

и хвале се нечим, чега би се, морали стидети, листе за преузимање само су делом одговориле својој улози, све више наставника је без норме, а све више запослених у делатности са минималцем, вишкова нема иако је готово 800 оделења мање, велики циркус са малом матуrom угрозио је неатрактивне школе и, наравно, запослене у тим школама, и даље бележи-мо хронични мањак ђака који, успут речено, не прати и смањење броја запослених, наравно, ако се изузму наставници, пошто испада да је само њима смањен обим послова, а не и оној трећини ненаставних радника које најављена рационализација није ни очесала, а камо ли одребада, проблеми са финансирањем остали су и даље присутни, не само кад су у питању финансије са централног и покрајинског нивоа, него и кад су финансије са нивоа локалних самоуправа...

Укратко – већина проблема решена је тако да су „гурнути под тепих“ за неку нову, другу екипу доносиоца одлука.

Ипак, све то, надам се, неће пореметити и овогодишњи наставнички великдан – еснафску славу учитеља и, нажалост, да није нашег Синдиката, готово заборављен празник – Сабор српских светитеља и учитеља, који се ни ове године није нашао у школским календарима, иако су календари крцати разноврсним верским и иним празницима свих традиционалних верских заједница, па чак и појединих етничких група.

Ово је прилика да подсетимо да је након овог покретног празника, који увек пада у недељу најближу 1. септембру по старом (јулијанском) календару, сутрадан отпочињала нова школска година, а празник прослављан свечано у кућама знања и црквеним храмовима. Тога дана служен је молебан за живе и упокојене учитеље, за ђаке и родитеље и друге запослене у систему, да нова школска година свима буде берићетна

. Како је црква остала на једном календару, а држава прихватила други, дошло је и до временског раскорака, јер школска година почиње 1. септембра (по новом – грегоријанском). Зачудо, и СПЦ, иако тврда по многим питањима која се тичу календара, попустила је и већ је молитвено обележила почетак нове школске године.

Тако је наш Синдикат, који је за своју славу одабрао Сабор српских светитеља и учитеља, празник који су некад славили српски учитељи, чланови Краљевског друштва српских учитеља и који у континуитету слави од 1998. године, остао баштиник (али и заштитник) ове лепе традиције. Еснафска слава је прилика да се сетимо свих српских учитеља од родоначелника немањихке лозе, Симеона Мироточивог и његовог духовног оца, а биолошког сина Саве Српског, па до оних који су Србију увели у ред модерних европских земаља и који су дали немерљив допринос српском образовању и учинили га да оно постане део корпуса европског и светског образовног система.

Прилика је то и да се сетимо како су наши преци постали део хришћанске заједнице народа. Додуше, и тада као и сад српска племена су, бар према писању византијског писца и цара - историчара

Константина VII Порфирогенета, веома споро усвајала нову веру, односно споро су се одрицала старих паганских обичаја и убеђења. Исти аутор је забележио да је прво масовније крштење Срба било у време византијског цара Ираклија. Хришћански проповедници (мисионари) дошли су међу Србе са Истока, из познатих византијских хришћанских и духовних центара какви су били Цариград и Солун, мада је неоспорно да су хришћански утицаји међу Србе долазили и са Јадранског приморја, где је упркос варварским пустошењима остала добро очувана предсловенска црквена организација.

И тако су, после више од две стотине година проведених у новодосељеним областима српска племена коначно крштена; хришћанска вера и црквена организација су заживеле тако да се може сада говорити о хришћанској духовности и култури у правом смислу речи. Другим речима може се историјски пратити развој хришћанства код Срба као хришћанског народа у Европи. Примање хришћанске вере код Срба ишло је упоредо са стварањем и њихове прве државе у првој половини 9. века. Хришћански и духовни просветитељи Срба, као и свих словенских народа, јесу света равноапостолна браћа Кирило и Методије, а крштење Срба се временски десило у време владавине кнеза Мутимира (до 891. године).

Оно што је било пресудно у крштењу, не само Срба него и свих Словена, јесте настанак

словенског писма, азбуке, односно глагољице и ћирилице, половином 9. века. Дакле, постанак писмености код Словена неразлучиво је везан за примање хришћанства на народном језику. С правом је већ давно констатовано да су прве речи које су уопште написане на словенском језику и писму биле управо речи из Светог писма: „У почетку беше Реч, и Реч беше у Бога, и Реч беше Бог... и без њих ништа не постаде што је постало...“ На словенски језик је одмах са грчког језика превео Свето писмо, као и неопходне богослужбене књиге. Према томе, дубинска христјанизација је почела не на грчком, још мање на латинском, него на народном, словенском језику који је по заступљености у тадашњем свету био на трећем месту, одмах после грчког и латинског језика.

Стога и ми, данашњи српски учитељи, апсолутно подржавамо активности учитеља Европе, наравно и учитеља света и па и нашу овогодишњу славу обележавамо под мотом 5. октобра - Светског дана учитеља „Подржимо учитеље“ и овогодишње Глобалне недеље акције „Свако дете треба стручног наставника“, као и недавно прошлог и код нас непримено обележеног, 8. септембра - Светског дана писмености, сво време указујући на проблеме којима је бременита просвета, а између указујући осталој и на непримено низак ниво писмених у зрмљи у којој сваки десети одрасли грађанин Србије нема чак ни завршену основну школу и још више на забрињавајући број функционално неписмених, а то је сваки други одрасли грађанин, као и незадовољавајући

процент универзитетски образованих грађана у време кад оновремена и све више софистицирана занимања захтевају готово за сваки други посао неки од облика универзитетског образовања.

Ове године наш Синдикат славу обележава по 16. пут, а кум славе је проф. Ранко Хрњаз, председник ИО НСПРВ. Куму, будућим кумовима, свима вама који сте данас са нама у жељи да достојно обележимо овај Великдан, желим срећу Славу и да је још дуго сви слаavimo, јер „ко славу слави, онеме и помаже“.

*раванградски учитељ и
генерални секретар НСПРВ

**5. ОКТОБАР: Светски дан учитеља
Постани наставник!**

ЗАЈЕДНИЧКА ПОРУКА!

(Наставак са стр. 1)

Наставници држе кључеве боље будућности за све. Они инспиришу, они се суочавају са изазовима, они „производе“ и оснажују иновативне и одговорне грађане света. Њима смо поверили децу у школама, да их васпитају и да им помогну да (на)уче. Сваки дан, они помажу да се изграде инклузивна друштва која су нам потребна данас

регрутовати чак 5,24 милиона наставника да би се постигао циљ - универзално основно образовање до 2015. године. Потребно је, дакле, 1,58 милиона новорегрутованих и 3,66 милиона наставника да замени оне који напуштају професију. Изазов превазилази бројеве – више наставника значи и бољи квалитет учења, поготову ако су прошли адекватну обуку и

и за будућа времена. На овај Светски дан, ми смо удружили снаге да се захвалимо „старим“ наставницима и позовемо у наставничке редове нове, боље обучене и друштвено подржане наставнике.

Ништа не може да замени доброг учитеља. Докази показују да су наставници, њихова професионална знања и вештине најважнији фактор за квалитетно образовање. Ово захтева бољу обуку за наставничка звања и стално професионално усавршавање, као и подршку да се побољшају перформансе и исходи учења. Ми то знамо, а ипак, сувише често наставници остају недовољно квалификовани, слабо плаћени, са ниским статусом и друштвеним угледом и, у правилу, искључени из питања образовних политика и ван могућности да утичу на одлука које се њих тичу.

Исувише је мало наставника данас; На светском нивоу потребно је

имају друштвену подршку.

Ово је од суштинског значаја за обезбеђивање права сваког ученика на квалитетно образовање, а посебно за сваког од 57 милиона деце школског узраста који су тренутно ван школе. Садашњим темпом, ми процењујемо да 49% ове деце никада неће ући у школу, а 28% ће почети школовање касно. Од тог броја 54% су девојчице.

Подједнако је забрињавајуће низак ниво учења. Процењује се да 250 милиона деце не успева да научи да чита и пише у време када наврши 10 година. Отприлике половина ове деце је на школовању. Криза у учењу мора хитно да буде наглашена.

Учење није могуће без професионалних, добро обучених, друштвено подржаних и материјално стимулисаних наставника. Наставници су централно решење за кризу учења, а ипак превише су слабо обучени и имају слабу подршку, а често су искључени из политичких одлука које се тичу њих.

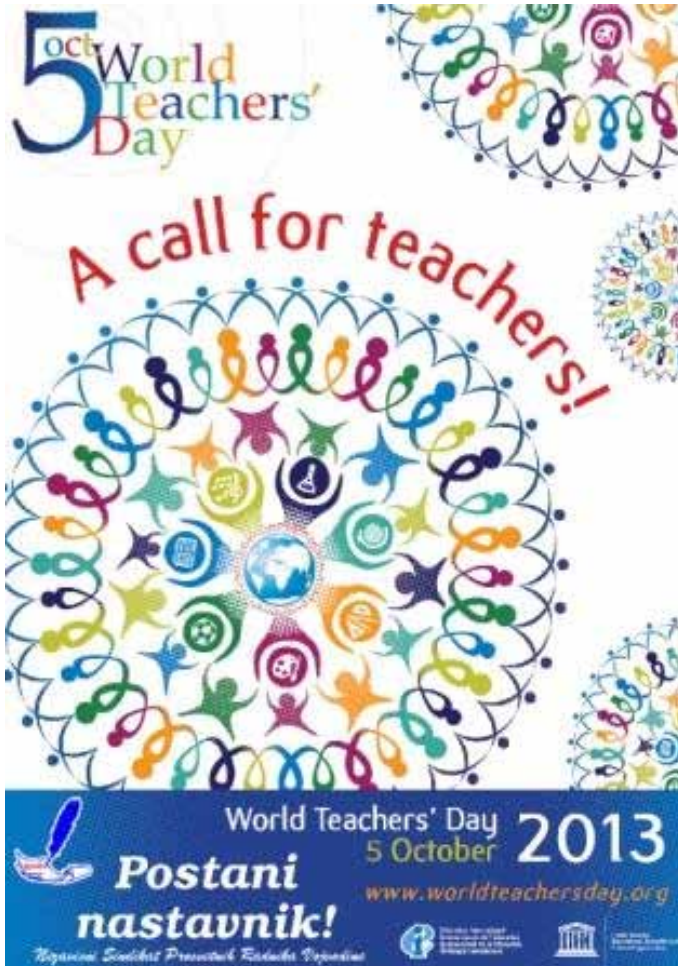
Наставници су од централног значаја за обезбеђење сигурног окружења које пружа и подршку за учење, а ипак многи од њих спроводе наставу у условима екстремних тешкоћа, ванредних ситуације, па чак и напада на њих саме.

Постоје, међутим, и светли делови на слици. Видљив је низ напора да се побољша статус наставника; кроз поступак професионализације и сертификације, подстицајима за оне који раде у удаљеним и/или неразвијеним заједницама, законски утврђеним минималним зарадама, моделима за развој каријере, континуираним стручним усавршавањем, подршком женским наставницама ангажованим на удаљеним локацијама, подршком и међугенерациским менторством, признањима и подстицајима за напредовање наставника, подизањем стандарда за пријем и програм обуке, јавним кампањама за подизањем свести, бесплатним обукама и бонусима за регрутовање. Све ове праксе осигураће једнакост све деце и обезбедити за све квалитетно образовање, па се морају повећавати и бити подржане.

Овај проблем решава ефикасна међународна акција и он је од суштинског значаја и знак подршке националним напорима да се ојачају наставници и образовне институције, као и да се побољшају могућности за образовање све деце. Ова акција мора да обезбеди боље плате за наставнике и услове за рад, чиме би се на другој страни добила пуна посвећеност и квалитетно образовање од стране квалификованих и мотивисаних наставника. То је разлог зашто су наставници у фокусу интересовања генералног секретара УН и зашто је Прва иницијатива светског образовања да свако дете пронађа школу и добије квалитетно и бесплатно основно образовање и развија осећај да је и оно грађанин света.

Ово је наш позив новим наставницама. Придружите нам се! Тиме ћемо захвалити и подржати садашње наставнике, али и помоћи у регрутовању нових наставника и наставница и помоћи да се створе ефикаснији образовни системи и припреме млади људи, али и неписмени одрасли за активно и одговорно учење у друштву. Не постоји јачи основ за излазак из беде и одржаиви развој од квалитетног образовања које пружају добро обучени, вредновани, друштвено подржани и мотивисани наставници. Образовање будућих генерација виси у ваздуху, све док се у свакој учионици не нађу најбољи могући наставници.

*Ирина Бокова, генерални директор UNESCO,
Гај Рајдер, генерални директор ILO,
Енџони Лејк, извршни директор UNICEF,
Хелен Кларк, администрашор UNDP и
Фред ван Левен, генерални секретар Интејрнационале образовања*

Ključ naše budućnosti je u rukama učitelja, a ključ budućnosti učitelja u našim!

Gaj Rader*

Odrastajući u današnje vreme dečaci i devojčice suočiće se sa ogromnim i brojnim izazovima u svom zreloom dobu. Pre svega, potraga za pristojnim poslom biće centralni i ključan izazov za pronalaženje dobrog mesta u društvu. Njihovi izgledi u svetu, ekonomiji koja je sve više konkurentna međusobno povezana i vođena znanjem zavisice u velikoj meri od njihove sposobnosti da ovladaju veštinama vezanim za informacione tehnologije, inovacije, komunikaciju i timsko delovanje. Moraće, dakle imati prave sposobnosti.

Današnje devojčice i dečaci, takođe ce morati biti budući prvaci u borbi protiv gladi, bolesti i siromaštva, zaštititi životne sredine i očuvanja naše planete. Mnogima će biti potrebno ohrabrenje, podrška i vođstvo da istraju i pronađu put u bolju budućnost. Ko će našoj deci dati temelj za ovo? Pa, znamo da će najveći deo ovog tereta pasti na učitelje širom sveta. Učiteljima pored predavanja tradicionalnih predmeta se sve više stavlja na teret i priprema budućih generacija za novo vreme. Ovo je ogromna odgovornost. Ključ naše budućnosti je zapravo, na mnoge načine, u rukama današnjih učitelja, a ključ budućnosti učitelja je u našim rukama.

Šta se mora učiniti? Moramo obezbediti učiteljima, dok rade na osnovnom ljudskom pravu na obrazovanje, da ne postanu lak plen u nastojanjima smanjenja javne potrošnje. Vlade, poslovne zajednice i radne organizacije moraju preuzeti vođstvo i podsticati više talentovanih ljudi da prihvate da rade ovo

veoma plemenito zanimanje Dostojanstvo učiteljskog zvanja mora biti poštovano kroz pristojne uslove rada uključujući i pravo na slobodu udruživanja i mogućnosti za učestvovanje u formulisanju politike obrazovanja.

Moramo bolje povezati kvalitet obrazovanja, učenje i pristojne poslove. A to zahteva dublje angažovanje privatnog sektora i radničkih organizacija sa politikom obrazovanja da bi se obezbedilo da se učenje danas može prevesti u zaposlenost i rad sutra. Kvalitet obrazovanja zavisi od kvaliteta učitelja i zahteva adekvatnu obučenosť i stalni profesionalni razvoj.

Ugrožene, seoske i udaljene oblasti su uglavnom bez stručnih nastavnika pa moramo uložiti posebne napore da podstaknemo talentovane učitelje na odlazak u ove oblasti i posebno ih nagraditi za značajnu službu u takvim zajednicama.

I poslednje, ali ne najmanje važno, učitelji trebaju našu zaštitu od nasilja nad njima koje, širom sveta, sve više uzima maha.

Danas, Međunarodna organizacija rada ima zadovoljstvo da se pridruži apelu za zahvalnosť i podršku učiteljima za njihovu ulogu u vođenju naše dece i građenju održive budućnosti za sve nas. Pozdravljamo postignuća učitelja i posvećujemo se aktivnosťima da bismo obezbedili da njihov radni vek u budućnosti omogućava im da obave svoju - ključnu ulogu u izgradnji novih gradana i društava budućnosti.

*generalni direktor ILO

Kvalitetno obrazovanje je javno dobro i osnovno ljudsko pravo

Fred van Leeuwen*

Pisao sam i govorio ove reči mnogo puta širom sveta za Internacionalno obrazovanje tokom dvadesetogodišnje misije zalažući se za obuku nastavnika i nastavničke instrumente i stvaranje atmosfere za učenje koji obezbeđuju kvalitetno obrazovanje za svakog učenika.

Današnja misija je da pomognemo svetski pokret, sa više od 30 miliona edukatora članova Internacionale obrazovanja iz 170 zemalja da zajedno sa roditeljima i učenicima, zajednicama i vladama, NVO i međunarodnim organizacijama insistiraju na kvalitetnom obrazovanju za svakog učenika.

Videli smo da je na početku akcije 12. jula na Malala dan Ujedinjenih nacija, imenovan po mladoj devojici iz Pakistana koju je upucali talibani jer se usudila da im se suprotstavi. Ova akcija za obrazovanje, naročito za devojčice, inspirisala je svet i dovela da „mladi sede na klupi“ UN-a, gde je dokument pod nazivom „Svet kakav želim“ predstavljen generalnom sekretaru Ban Ki Munu.

Sem toga, dokument sadrži sledeće zahteve:

- hitan rad na obezbeđenju da sva deca imaju pristup kvalitetnom učenju;
- obezbediti najmanje 9 godina kvalitetnog obrazovanja za svako dete;
- zaposliti i strogo obučiti nastavnike koji su primenili najviše standarde nastave.

Delegacije mladih uključuju kontingent od Internacionale obrazovanja. Mladi egipatska učiteljica je govorila o svojoj sindikalnoj borbi „za prava na obrazovanje, naročito za devojčice“ i pozvala UN da se „stvore zakoni koje čine školovanje bude obaveza za svu decu.“

Širom sveta, poziv da se teži kvalitetu menja dijalog o našoj budućnosti.

Ova mlada učiteljica iz Egipta govorila je u ime mnogih koji žele više od obrazovanja, žele način za učestvovanje i izgradnju uspeha u budućnosti.

Kvalitetno obrazovanje doprinosi ličnom i profesionalnom napretku pojedinca, kao i društvenom, kulturološkom, ekonomskom, političkom razvoju društva u celini. Pravo na obrazovanje je prepoznato kao osnovno pravo u ključnim legalnim instrumentima kao što su Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima iz 1948, Međunarodna

konvencija o ekonomskim, društvenim i kulturnim pravima iz 1966. i Konvencija o pravima deteta iz 1989. Različiti zakonski instrumenti o ljudskim pravima obavezuju države da se sa dužnošću, zaštitom i promocijom odnose prema pravu na obrazovanje.

Internacionala obrazovanja veruje da se kvalitetno obrazovanje mora sagledati sa više dimenzija u smislu da se obezbede dovoljni resursi, uključujući profesionalne procese, uključujući podučavanje i učenje i dostizanje ishoda koji podrazumevaju različite potrebe učenika i društva. U korist ovoga ide podatak da je kvalitetno obrazovanje više od merljivih rezultata učenja. To uključuje, ali nije ograničeno računanjem i pismenošću. Iako su ovo važni, nisu jedini razlozi koji doprinose punom razvoju pojedinca i društva. Druge sposobnosti, uključujući rešavanje problema, inovativnosť i kreativnosť su ključne društvene i životne sposobnosti.

Ove godine 04. oktobra uoči Svetskog dana učitelja, Internacionala obrazovanja će pokrenuti godinu akcije, inicijative za kvalitetno obrazovanje u Njujorku i Parizu i širom sveta. Svrha inicijative je podizanje svesti među vladama, nevladinim organizacijama, finansijskim institucijama, liderima i javnosťi o neprevaziđenoj ulozi kvalitetnog obrazovanja u razvoju pojedinca i društva. To treba da je podsetnik za one koji donose odluke da je obrazovanje uslov bez kojeg nema (sine qua non) razvoja i koji mora stoga biti temelj poruke za 2015. godinu.

Tri stuba ove inicijative su:

Kvalitetna nastava – obezbediti kroz zaposlenje visoko stručnih kandidata za podučavanje, visoko kvalitetne nastavnike i kontinualan profesionalni razvoj i atraktivne zarade i uslove kroz kolektivno pregovaranje i druge oblike socijalnog dijaloga.

Kvalitetni alati – odgovarajući kurikulumi uključujući nastavne i radne listove i sredstva, uključujući radne sveske i informacione tehnologije. Kvalitetni kurikulum koji je fleksibilan i dizajniran kroz inkluzivne procese koji garantuju učešće nastavnika je poželjan. Informacione tehnologije mogu biti snažan alat koji može da podrži podučavanje i učenje. Mada, informacione tehnologije ne mogu da zamene nastavnika.

Kvalitetno okruženje – zdravo, sigurno, bezbed-

no, podržavajuće i ugodno okruženje za podučavanje i učenje sa odgovarajućim objektima koji pomažu učenje i obezbeđuju efikasnije podučavanje nastavnika. Okruženje za učenje mora biti prilagođeno potrebama svih učenika, naročito devojaka i dece sa posebnim potrebama.

Godina akcije

Inicijativa kreće na Svetski dan učitelja 2013. prema Svetskom danu 2014. godine. U nameri da se službeno mobilizira ova godina, Internacionala obrazovanja organizuje dva glavna događaja u Njujorku, u zgradi UNICEF-a i u Parizu, u kancelariji i UNESCO, u petak, 04. oktobra 2013. Zvanično otvaranje počinje konferencijom za novinare, na visokom nivou sa izjavama lidera IO i partnerskim organizacijama, otvaranjem web portala kampanje i Svetskog nastavničkog foruma. Lideri EI i partneri na oba mesta će razgovarati o glavnim izazovima i rešenjima koji će obezbediti pravo na kvalitetno javno obrazovanje širom sveta.

Praćenjem inicijative, EI i njene članice organizacije će nastaviti uključenosť u zastupanje i dijalog o kvalitetnom obrazovanju sa partnerima i nacionalnim vladama. Ovo uključuje potrebu da se investira u kvalitetno obrazovanje i napredak učitelja. EI i njene članice organizacije će deliti stanovište nastavnika o kvalitetnom obrazovanju i izazovima sa kojima se sreću, uključujući poglede nastavnika na Obrazovanje za sve i Milenijumske razvojne ciljeve. U to ime, EI sada se nosi sa re-

gionalnim i nacionalnim procenama i identifikovanjem glavnih izazova obrazovanja sa kojima se suočavaju zemlje širom sveta.

U maju 2014. god EI će sazvati Svetsku obrazovnu konferenciju. Konferencija koja će biti održana u Montrealu, Kanada, od 26. do 30. maja

2014. će pružiti šansu da članovi EI i organizacije sa sličnim ciljevima udruže snage za kvalitetno obrazovanje za sve.

Inicijativa EI će kulminirati na Dan akcije na Svetski dan učitelja 2014. Ovog dana EI i članice organizacije širom sveta će pozvati da pravo na javno

obrazovanje bude shvaćeno kao korist svakog deteta, mladog i odraslog. Pozivamo sve partnere koji brinu o obrazovanju naše dece da udruže snage sa nama u pozivu za kvalitetnim obrazovanjem za sve.

*generalni sekretar EI

5. oktobar - Svetски дан учитеља 2013: A call for teachers!

Хаџи Здравко М. Ковач

Светске владе обавезале су се, прихватајући Миленијумску (њујоршку) декларацију из 2000-те године, да ће до 2015. године број сиромашних смањити на половину, обезбедити универзално основно образовање за све, уједначити обухват дечака и девојчица у образовању на свим нивоима, смањити смртност деце до 5 година, смањити број жена које умиру у трудноћи и на порођају, смањити и зауставити ширење AIDS-а, маларије и других болести, осигурати здраву животну средину и на половину смањити број људи који немају доступност исправној пијаћој води, те развити глобално партнерство за развој и означити посебне проблеме неразвијених земаља и решавати дужничке проблеме земаља у развоју. Тиме што су угрожени миленијумски развојни циљеви (MDG), угрожени су, наравно, и MDG у образовању, о Универзалном основном образовању за све и изједначавању и обухвату дечака и девојчица у образовању.

За финансирање MDG годишње недостаје између 40 и 45 милијарди долара и да, уколико се та средства не обезбеде, Миленијумски циљеви неће моћи бити остварени. При томе помоћ светских филантропа и једног броја невладиних организација које прикупе неколико милијарди долара годишње неће бити довољне да би се искоренило екстремно сиромаштво и глад, постигло универзално обавезно образовање, промовисала једнакост полова, елиминисала смртност код деце, побољшало здравље мајки, појачала борба против AIDS-а и других болести, обезбедила еколошка одрживост и установило глобално партнерство за развој.

У екстремном сиромаштву налази 64 милиона људи, што је за 24 милиона више него прошле године, а уколико се до 2015. године не остваре MDG умреће још 1.200.000 деце до 5 година старости, 350.000.000 ученика неће никада завршити основну школу, а још додатних 100.000.000 људи остаће без приступа исправној води за пиће.

Нажалост, и циљеви "Образовања за све", установљени на Светском образовном форуму у Дакару, 2000-те године, су под великим знаком питања. Дакле, циљеви о: побољшању бриге о свој деци и омогућавању укључивања у раном детињству у образовни систем, обезбеђивање потпуно бесплатног приступа квалитетном обавезном основном образовању, промовисање учења и животних способности младих и одраслих, достизање нивоа од 50% писмености код одраслих, достизање родног паритета до 2005. и родне равноправности у образовању до 2015., као и побољшање свих аспеката квалитетног образовања ће бити тешко остварљиви циљеви.

Декларација из Персеполиса из 1975. године каже да „писменост није сама себи сврха, већ је темељно људско право“, а Хамбуршка декларација (1997. године) наглашава да писменост у ширем смислу обухвата знања и вештине потребне свима у свету брзих промена.

Образовање је постало монета за поткусуривање у санацији последица кризе, коју наравно није изазвало, а на другој страни, они који су је изазвали – велики банкарски ланци и компаније, и даље уживају све привилегије.

Српска „социјално одговорна“ влада и

даље смањује проценат издвајања из БДП за образовање, који је, успут речено, најнижи на свету, а истовремено ништа не предузима да уравнотежи средства са бројем извршилаца. Влада и даље рестриктивна према издвајању за образовање и ни Меморандумом о буџетском систему није планирала ништа више него до сада, дакле свега 3,3% БДП за просвету.

У свету је забележено да је међу људима старијим од 15 година неписмених чак 286.000.000, а да су од те бројке две трећине жене, као и да тренутно 57.000.000 деце школског узраста не похађа школу; многи због сиромаштва, а многи због културолошких разлога и заосталости. У овој популацији девојчице су присутне готово 60%. Нажалост, и велик део оних који су уписали школу никад је неће завршити. 75% неписмених становника живи у подсахарским земаљама, где женска деца уопште не иду у школу, а на овој негативној листи следе их југозападна и источна Азија и арапске земље.

Један број деце не полази школу из разлога што су њихове животне средине обухваћене ратним дејствима и различитим конфликтима, а један, не тако мали број деце (250.000.000) приморан је да ради и да понекад једини у породици обезбеђује какав-такав приход. Половина деце која се не школује живи у заједницама у којима се језик који уче у школама разликује од језика који говоре код куће. Због ове баријере они, или не завршавају, или напуштају школу.

У Србији је 1.350.000 неписмених (оних који немају ни основну школу), док је функционално неписмених половина грађана. Стопа неписмености је и даље изузетно висока и износи 3,5%, (поређења ради, ова стопа је у земаљама Европске уније 1,3%), а највиша је у јужној и источној Србији, где су, поред младих, угрожени и одрасли, и то углавном жене изнад 50 година

У Србији је низак обухват предшколским образовањем од 39%, при чему је тај обухват 45% у градовима, а само је Београд при крају да реши „листе чекања“, док је предшколским обухватом обухваћено свега 4% деце на селу.

Што се тиче обухвата основним образовањем, Србија не може бити незадовољна са процентом од 97,5%. Међутим, на путу до средње школе „изгуби се“ 7%, свршених осмошколаца, а свега 78% генерације завршава средње образовање. У исто време, по обухваћености становништва образовањем после обавезног (основног) образовања налазе се САД и Јапан са 96%, а следе Швајцарска са 82% и Аустрија са 79%.

Србија, бар по обухвату генерације, од 37,6% спада у земље са тзв. масовним високим образовањем (обухват од 15% до 50%), али, нажалост, већина остаје само на томе да има у поседу индекс, а не и да студира и успешно оконча студије, пошто свега 45% до 50% уписаних завршава како-тако студије, односно свега 11% доспе до неке универзитетске дипломе.

Посебан проблем Србије је „одлив мозгова“

Светски дан учитеља је прилика да се сви сетимо значаја препорука UNESCO/ILO, актуелних и данас, лош друштвени и социјални статус, мале зараде, недовољне за пристојан живот и бедни услови рада су разлози зашто се талентовани наставници повлаче из професије и зашто у најбогатијим земаљама просечно радно ангажовање у образовном систе-

**3.66 милиона замена (за оне који ће у пензију) је по-
требно до 2015. год и 1,58 милиона новорегистро-
ваних наставника.**
**Укупно је потребно 5.24 милиона наставника до
2015. год.**
**57 милиона деце основношколској узраста тренутно
не иде у школу, 54 % су девојчице.**
**250 милиона деце не успева да научи да чита и пише у
време када наврши 10 година.**

Миленијумска декларација, Њујорк 2000. год.:
2. Обезбедити универзално основно образовање;
**3. Уједначити обухват дечака и девојчица на свим об-
разовним нивоима до 2015. године.**

**„Образовање за све“ - Светски образовни форум Да-
кар 2000. године:**
**1. Побољшати бригу о деци и омогућити укључивање
деце у раном детињству у образовни систем;**
**2. Обезбедити пошитоно бесилазан ирситиу квалитетном
основном образовању;**
**3. Промовисати учење и животиње способности мла-
дих и одраслих;**
4. Достити ниво од 50% писмености одраслих;
**5. Достити родни паритет до 2005. и родну равно-
правност у образовању до 2015.;**
6. Побољшати све аспекте квалитетног образовања.

му није дуже од 5 година, већ се своди на пролазну станицу до бољег и боље плаћеног посла, или се претвара у посао за друштвене губитнике. Извесно је да са таквим демотивисаним и лоше плаћеним наставницима нема шансе за остварење зацртаних циљева и планова. Ако свему томе додамо небезбедност радног места у уобичајеним условима где се насилје свакодневно шири - у школама, па све до оних екстремних случајева; вршења просветне мисије, у случајевима конфликтних средина и ратом захваћених подручја, јасно је да се посао учитеља некад претвара у херојски посао, при чему је изостала подршка друштва и при чему се заборавило да су наставници ти који могу да помогну да се ублаже ефекти и последице различитих конфликта, беде, насиља и расељавања.

Интернационала образовања (EI) вапи за праведнијом расподелом и пребацивањем терета на богате или на невладин сектор, који је такође предложио увећање додатног пореза на финансијске трансакције и који би само са већом стопом од 0,05% на годишњем нивоу обезбедио

учитеља, наставника, професора и осталих запослених у просвети и придружимо заједничкој акцији и... срећан нам 5. Октобар - Свјетски дан наставника.

чак 500 милијарди долара који би се могли употребити за финансирање развоја, а самим тиме и на санирање рупа у образовним системима широм света.

Амерички синдикали учитеља су успели да своју владу натерају да у просветни систем „упумпа“ допунских 10 милијарди долара и на тај начин сачува више од 160.000 радних места у просвети.

Позитивни примери и напредак у остваривању миленијумских развојних циљева и оптимизам изражен и на говорници УН треба схватити као нову шансу да се образовање и учители нађу на месту које им припада, јер они, сасвим извесно, нису проблем, већ су решење!

Уираво зашто се у име свих наших чланова:

*генерални секретар НСПРВ

STRATEGIJA UNESCO O NASTAVNICIMA: Podrška nastavnicima za kvalitetno učenje (2012 – 2015)

Šta je Strategija UNESCO o nastavnicima?

То је оквир који води UNESCO интервенишући у вези са наставницима, на основу достигнућа и научених лекција. Она се бави са изазовима и фокусира се на подршку наставника за квалитетно учење. Док стратегија има свјетске размјере, фокусира се на земље у којима је највећа потреба за убрзањем достизања циљева Образовне за све (EFA).

Šta je potrebno?

Strategija UNESCO o nastavnicima ima za cilj da zadovolji promenljive potrebe obrazovanja. Do-

stizanje kvalitetnog obrazovanja zahteva kvalitetne nastavnike. Da bi se ovo postiglo potrebno je sve faktore koji utiču na razvoj nastavnika efikasno rešiti.

Koje su prioritetsne oblasti?

Premošćavanje jaza nastavnika kroz aktivnosti koje jačaju nacionalne kapacitete, jačanje institucija za obuku nastavnika i edukatora i podržavanjem formulisanja politike, praćenja i implementacije. Pобољшанје квалитета наставника развојем стандарда за наставнике и препорука за употребу прили-

kom razvoja politike.

Sprovođenje i partnerstvo

Implementacija strategije uključuje jaku koordinaciju i kooperaciju između UNESCO i njegovih glavnih partnera. Međunarodna radna grupa u vezi nastavnika za EFA igra značajnu ulogu u ovom procesu.

Strategija UNESCO o nastavnicima se sprovodi i na nacionalnim i regionalnim nivoima, uzimajući u obzir naročito potrebe država članica. To uključuje mehanizme za umrežavanje i učenje širom zemlje i regiona.

СВЕТСКИ ДАН НАСТАВНИКА 2013: Зашто 5. октобар?

О Светском дану учитеља

UNESCO је 1994. прогласио 5. октобар Светским даном учитеља прослављајући велики корак који је направљен 1966. године када је посебна међувладина конференција сазвана од стране UNESCO у Паризу у сарадњи са ILO која је прихватила ILO/UNESCO Препоруку о статусу учитеља.

Ова препорука утврђује права и одговорности наставника и међународне стандарде за њихове иницијалне припреме и даље образовање, регрутовање, запошљавање, услове наставе и учења. Она, такође, садржи велики број препорука за учешће наставника у образовним одлукама кроз консултације и преговоре са образовним властима. Од њеног усвајања, Препорука се сматра важним скупом смерница за промовисање статуса наставника у интересу квалитетног образовања.

Сем тога, 05. октобра се слави прихватање Препоруке о статусу наставног кадра у високом образовању од стране Генералне конференције UNESCO 1997.

Зашто Дан за наставнике?

Светски дан учитеља одржава се сваке године 5. октобра под иници-

јативом UNESCO. Овај Дан посвећен је захвалности, процену и унапређивање едукатора на свету. Суштинско питање је да се обезбеди време да погледамо и да се назначе питања која се односе на наставнике. Чудно је да једна од најважнијих професија не добије поштовање које заслужује у неким деловима света.

Светски дан учитеља је природни наставак рада UNESCO током целе године ради промовисања наставника, обезбеђујући да ова професија, од виталног значаја за здраво функционисање друштва, сама по себи буде „здрава“. Наставници су нормативни показатељ здравља друштва.

Зашто међународни дан, зар нема свака земља врло конкретна питања?

Наставници стварају грађане света, тако да су они светски наставници, који треба да поставе своје напредовање на светском нивоу. Светски дан учитеља је прилика да се преиспитају национална питања са којима се суочавају наставници из међународне перспективе. UNESCO пружа најбољи глобални контекст да се назначе и размеђују идеје преко граница.

PRODAJA UDŽBENIKA UBUDUĆE SAMO U KNJIŽARAMA

Uskoro i nov Zakon o udžbenicima

U postupku zaokruživanja školske legislativne uskoro će prosvetari dobiti i novi Zakon o udžbenicima, pošto je javna rasprava okončana, pa se očekuje da će Nacrt novog Zakona dobiti „zeleno svetlo“ Vlade i naći se u skupštinskoj proceduri. Stoga pomalo čude zakasnele primedbe koje dolaze čak i iz redova naših članova, u smislu primedbi na ovaj Zakon, pa ih upućujemo na jedinu mogućnost koja preostaje, a to je da se obrate Sindikatu koji će njihove amandmane proslediti poslaničkim klubovima ili da sami to urade i da svoje amandmane dostave ili poslaničkim klubovima za koje smatraju da bi ih mogli i hteli zastupati ili narodnim poslanicima koji, takođe, mogu biti predlagači amandmana. Na njima je da se odluče kojim putem će da idu da bi njihove primedbe, eventualno, postale i slovo zakona.

Polemike u javnosti poslednjih dana izazvale su primedbe Republičke agencije za borbu protiv korupcije, koja je tražila da se u Zakonu nađe odredba da „posredovanje škole u prodaji udžbenika nije dozvoljeno“. Kako se, zasad, Ministarstvo prosvete nije decido izjasnilo da li će prihvatiti ovu odredbu, koju, usput rečeno, sadrže i zakoni o udžbenicima u nama okolnim zemljama koje su u toku ili su dovršile evrointegracije, naslućujemo da će ova odredba ipak postati i sastavni deo Zakona. Oni koji su bili najglasniji u kritici ove odredbe su srpski izdavači udžbenika, koji su dosad između ostalog distribuirali udžbenike i preko škole - u pretplati na rate koje su roditelji plaćali u februaru, martu i aprilu i koji tvrde da je ovakva prodaja za roditelje bila pogodnija i jeftinija. Međutim, s obzirom da je prodaja udžbenika velik biznis, moglo bi se

reći da veliki izdavači ustvari na ovaj način pokušavaju zadržati monopol, jer su prodajom udžbenika preko škola u pretplati ostvarivale znatan, za ovu delatnost, profit, pri čemu ni škole, pa čak i pojedinci nisu ostali „kratkih rukava“, jer je javna tajna da je novac dobijen na ime rabata deljen nastavnicima, a ne samo trošen za unapređenje nastave, kupovinu učila, udžbenike za siromašnu decu, plaćanje ekskurzija, kupovinu kompjutera, priborika za nastavnike, itd.

Elem, kako god pomenuta odredba bude (protumačena jedno je sigurno – škole će ostati bez rabata, bez obzira da li je odlazio na poboljšanje kvaliteta nastave, što bi inače morale plaćati lokalne samouprave ili nastavnicima koji su ponekad i mimo svoje volje pretvoreni u distributere udžbenika odabranog izdavača. I ne samo to, ako ne bude prodaje udžbenika favorizovanih izdavača, neće biti ni donacija izdavačkih kuća jer nacrt pomenutog Zakona zabranjuje školama primanje poklona „u bilo kom obliku i iznosu“, što je takođe u skladu sa preporukom Agencije, a i nalazi se u zakonima zemalja u tranziciji, a naročito zemalja koje su tranziciju završile.

Za one koji imaju nameru da nastave sa starom praksom, zakonopredlagač predviđa visoke kazne, pa bi za kršenje Zakona škola mogla platiti kaznu koja se kreće od 100.000 dinara, pa do milion dinara, što je za škole basnoslovna suma i neposredna primena ove odredbe bi mnoge škole dovela u blokadu računa. Ista kazna je predviđena i za predškolske ustanove, ali nije jasno da li će i njima biti zabranjeno posredovanje u prodaji udžbenika, jer se udžbenička literatura za pripremni predškolski program uglavnom naručuje preko vrtića.

KO I ZAŠTO PLAŠI DIREKTORE ŠKOLA

„Krovni“ zakon utvrdio i materijalnu odgovornost direktora za odluke koje ugrožavaju redovno poslovanje ustanove

Nedavno je u javnost je izašao Sindikat obrazovanja Srbije, a lider ovog sindikata je, tumačeći član 63. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, doveo u zabunu novinare, a oni javnost, da je Zakon u delu koji govori o pravima i obavezama direktora i prestanku dužnosti direktora pretrpeo neke velike dramatične promene i da će ubuduće odnos prema direktorima biti dramatično promenjen.

Kao član pregovaračkog tima koji je sudelovao u postupku donošenja izmena i dopuna ovog Zakona, moram, istine radi, reći da je u postojećem članu 63. dodata u stavu 2. „Organ upravljanja razrešava direktora ustanove ako je utvrđeno...“ dodata nova tačka – 11. u kojoj se kaže: „da je namerno ili krajnjom nepažnjom učinio propust prilikom donošenja odluke u disciplinskom postupku, koja je pravosnažnom sudskom presudom poništena kao nezakonita iako je ustanova obavezana na naknadu štete u iznosu koji može ugroziti redovno poslovanje ustanove“, a u sledećem, trećem stavu, kaže da je: „direktor materijalno odgovoran za štetu koju namerno ili krajnjom nepažnjom nanese ustanovi, u skladu sa zakonom“.

Dakle, ne radi se o nekom spektakularnom rešenju, već o pokušaju zakonopredlagača, radne grupe, a naravno i Parlamenta koji je zakon doneo, da se preduprede štetne posledice mnogih, ponekad i besmislenih sporova koje vode direktori protiv „svojih“ radnika i u pravilu gube, dovodeći škole u blokadu računa, jer su ti računski podavni ispražnjeni i na

njima uglavnom nema novca ni za sudske troškove, a kamoli troškove po sudskim presudama. A tada i donosioci odluka koji su podstrekivali direktore na neki od ovih sporova, od toga pilatovski peru ruke i ostavljaju škole da se snalaze kako znaju i umeju. Najčešće ne rade ništa. U svemu tome nikakva iznimka nije ponašanje ni Pokrajinskog sekretarijata koji je svojevremeno zahtevao od direktora da koriste sva pravna sredstva i sve nivoe sudstva u cilju odugovlačenja konačne presude, bez obzira što je izvesno da će sporovi biti izgubljeni, očekujući da će u nekoj narednoj budžetskoj godini biti lakše platiti te sporove, nego da su to učinili odmah, dok je bilo samo početni iznos, a ne sudske troškovi i pripadajuće zatezne kamate, a ni Ministarstva prosvete koje selektivno obezbeđuje sredstva za isplatu po pravosnažnim sudskim presudama.

Oglasili su se i predstavnici Društva direktora škole Srbije koje, po njihovim rečima, niko nije ni konsultovao, ni pitao, što je pomalo čudno, jer su i oni, kao i svi ostali zainteresovani, mogli sudelovati u javnoj raspravi, pa čak kasnije koristiti i druge pravne mogućnosti da daju primedbe na „Krovni“ zakon. Na kraju krajeva, njima je i ranije prvi posao bio i ostao da štite zakonitost rada u školama, a ne da svoje sujete zadovoljavaju disciplinskim postupcima, suspenzijama, pa i otkazima sa problematičnim argumentima koji pre ili kasnije dovode do toga da sudovi vraćaju zaposlene u kuće znanja kojima ostaju obaveze da isplate nezakoni-

tost postupka direktora, a koji, bar dosad, nisu za to snosili ama baš nikakvu odgovornost.

Ova novina – materijalna odgovornost za donosioce odluka, samo nas svrstava u red zemalja sa uređenim školskim zakonodavstvom i standardom da svako za svoj postupak odgovara, ne samo krivično, već i materijalno. Više puta smo pominjali primer iz zemlje koja je najuspešnije dovršila reformu obrazovanja i prosvetnu tranziciju – Slovenije, u kojoj ne samo da materijalno za svoje odluke odgovaraju direktori, već i članovi organa upravljanja, čime se predupređuju besmisleni sporovi sa sumnjivim ishodom i nesporom štetom po zaposlene u školama koje u momentu kada niko ne želi da preuzme obavezu da plati sudske troškove deo sopstvenih prihoda usmeravaju da izmirе troškove po presudi, čak i onda kada su za to ponajmanje krivi.

Podsećamo i ovom prilikom da su na pomolu brojni sporovi zbog neisplaćivanja otpremnina kolegama koji su katedre zamениli za status penzionera, u najvećem slučaju i protiv svoje volje, a neposrednom primenom „Krovnog“ zakona, a koji u zakonskom roku nisu dobili i otpremnine. Prve presude su pale u korist bivših kolega, sadašnjih penzionera i one su dvostruko skuplje po škole, ni krive ni dužne, koje su se našle „između čekića i nakovnja“, a je zbog nebrige Ministarstva prosvete da obezbedi Zakonom utvrđene otpremnine, kad je već prihvatilo i usvojilo zakonski predlog da kolegama koji bi radili do 65 godina ograniči radni vek ukoliko su pre toga napunili i 40 godina staža osiguranja. Ovih ljudi je samo u Vojvodini 408, od kojih neki čekaju na otpremninu od polovine decembra prošle godine, a neki, kao što smo videli ne čekaju i tužili su škole koje nemaju nikakvu šansu na sudu i koje su dovedene u poziciju da budu tužene, sporove izgube i na kraju plate, a za to nemaju sredstva.

ОПЕТ ИЗМЕЊЕН ЗАКОН О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ

Недавно донет нови Закон о изменама и допунама Закона о високом образовању никако не треба схватити као "рутински", с обзиром да његов нацрт садржи неколико круцијалних новина за које је апсолутно потребан консензус не само субјекта у високом образовању, већ и науци, привреди, тржишту рада, био је став готово свих представника високообразовних установа у Војводини, учесника скупа у Скупштини АПВ, који су уприличили Покрајински секретаријат за науку и технолошки развој и скупштински Одбор за образовање, науку, културу, омладину и спорт. Да је овакав заједнички скуп добродошао нагласио је и проф. др Срђан Станковић, председник Националног савета за високо образовање, члан радне групе која је сачинила нацрт, а осим што је дао увод у расправу, одговорио је на многа питања и подробније објаснио нека од понуђених решења.

"Уверени смо да Закон о високом образовању који већ осам година траје и даље има неке основне модерног европског закона, али смо и видели да постоји низ проблема и стога је мењан већ неколико пута. Измене из 2010. и 2012. у неким сегментима су га побољшале а у неким унеле нову конфузију. Данас изнети ставови, очекујем, могу да помогну у томе да се види да ли су приоритети оно што се предлаже у нацрту или имамо неке друге", нагласила је проф. др Светлана Лукић-Петровић, председница скупштинског Одбора за образовање. Стратегија високог образовања као и науке морају бити повезане са стратегијом привреде, стратегијом напретка у овој земљи и стога у том смеру треба да гравитира. Свака конструктивна расправа може допринети побољшању стања које имамо, а увећана сам да смо свесни да треба направити значајне помаке не само на нивоу високог образовања, већ и средњег, основног...

Ректор Универзитета у Новом Саду (УНС) Мирослав Весковић истиче да би тај закон требало стално унапређивати и усавршавати и додао да на том универзитету сматрају да би у овом тренутку било боље приступити писању новог закона, којим би се посебно дотакло финансирање високог образовања. Уз замерку да јавна расправа временски није адекватно организована, ректор Универзитета у Новом Саду проф. др Мирослав Весковић, изнео је закључке с ванредне седнице Сената УНС-а и замерио што још увек немамо акционе планове за спровођење Стратегије развоја високог образовања, што отежава и иначе незавидну ситуацију...

Председник Студентског парламента УНС-а Александар Кобиларов нагласио је да студенти желе повећање квалитета образовања, али не на њихову штету и додао да се не слажу с предлогом о увођењу рангирања од 50 бодова уместо досадашњих 48. Ако те измене буду усвојене, доста студената ће изгубити право на финансирање школовања из буџета или на стипендије, рекао је он напомињући да би таква напрасно донета одлука, пореметила устаљен бодовни систем на факултетима, који не би могли правовремено да се прилагоде на нови.

На факултетима у Србији организована је петиција којом се студенти противе најављеним изменама Закона о високом образовању и поштравању услова уписа године, а подршку овој акцији је дало више од 10.000 академица. Влада је на крају попустила и удовољила захтевима студената кад је питању услов за упис и број испитних рокова.

Студент може да се финансира из буџета у школској 2013/14. години ако је у претходној школској години остварио најмање 48 ЕСПБ. У школској 2013/14. години број испитних рокова је шест.

„МАЛА МАТУРА“: Девет месеци пред полагање о трећем тесту се ништа не зна! (Наставак са стр. 1)

Најава да ће после неуспеле мале матуре осмаци следеће године, уместо два, полагати и трећи, комбиновани тест, узбунила је децу и родитеље, али и просветаре. Национални просветни савет усвојио је предлог новог програма завршног испита. Чека се одлука Министарства просвете. И Савет и министарство тврде да више тестова служи за проверу знања, а не за то да заплаши децу. Ђаци ће, како је предложено, знање морати да докажу и из биологије, физике, хемије, географије и историје у једном комбинованом тесту. Председница Националног просветног савета Десанка Радуновић каже да, поред језичке и математичке писмености, сви после завршене основне школе морају да имају стечено знање које ће моћи и да примене. „Просто мислим да је проблем школског система, да смо ми школу свели на бубање и да наравно сада, када ви имате трећи тест који још има пет предмета, то је одмах -'како ћу ја то да научим'? Значи да набу-баш, никако. Чини ми се да је и педагошка функција тог теста да управо докажемо да се бубањем не може научити и да просто натерамо и наставнике и децу да почну да размишљају, селектују информације и знање“, истиче Десанка Радуновић.

Синдикати образовања и родитељи се противе увођењу трећег теста. Кажу да још није касно да се закон промени, а тест одложи. Увођење трећег теста прописано је законом из 2009. Коначну одлуку о новини у образовном систему донеће нови министар просвете Томислав Јовановић. Уколико га министарство просвете одобри, доносиће највише 20 бодова, колико тестови из математике и српског заједно. Успех из основне школе доноси највише 60 бодова. Деца која ће полагати „малу матуру“ већ су имала пробни трећи тест у 6. и 7. разреду.

У СРБИЈИ ВИШЕ ОД 165.000 НЕПИСМЕНИХ!

Међународни дан писмености обележен је 8. септембра, а подаци говоре да је у свету око 900 милиона неписмених људи, док је у Србији око 850.000 становника, или нешто мање од 14 одсто популације, без дана школе или са неколико разреда осмолетке. Резултати пописа из 2012. показали су да је број неписмених људи у Србији преполовљен у односу на попис из 2002. године и сада их има око 165.000, од којих више од 80 одсто чине жене. Непотпуну основну школу има око 677.000 становника Србије или 11 одсто, а 2002. било их је више од милион.

Са високим образовањем у Србији је нешто више од 650.000 становника што је скоро 11 одсто, за разлику од 2002. када је било 6,52 процента. Компјутерски је неписмено више од 50 одсто становништва Србије. PISA истраживање (највећа међународна провера постигнућа ученика) показало је да ученици у Србији постижу резултате испод просека. Стручњаци упозоравају да наши ђаци не познају довољно граматiku, правопис и да им је лексички фонд сиромашан. Међу младима је изражена употреба жаргонизама и страних речи, посебно англицизама.

Организација УН за образовање, науку и културу (УНЕСКО) прогласила је 8. септембар за Међународни дан писмености 1967. године, са циљем да се истакне важност читања и писмености у животу сваког појединца и друштва у целини. Према подацима УНЕСКО-а и других међународних организација, попут Организације за економску сарадњу и развој (OECD), од укупног броја неписмених у свету две трећине су жене, а 113 милиона деце.

Подаци УНЕСКО-а од пре неколико година говоре да 75 одсто неписмених становника живи у подсахарским земљама, а следе југозападна и источна Азија и арапске земље. Према подацима OECD-а, у развијеним земљама највећи број становника има средњу школску спрему (од 47 одсто у САД, до 61 одсто у Аустрији). Образовање, односно пуна писменост одраслог становништва, и данас је у развијеним земљама једна од основних тема, јер глобализација светске економије захтева писмене раднике, односно преовлађујући је број радних места који траже добро обучену и образовану радну снагу.

ПРЕЦИЗИРАН ПРАВИЛНИК О ОЦЕЊИВАЊУ У ОСНОВНИМ ШКОЛАМА

Од ове школске године примењује се нови, измењени Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Министарство просвете је на иницијативу Друштва математичара Србије прецизирало члан 14. старог Правилника о оцењивању који је, према тумачењу математичара остављао могућност да се ђаку са 9 јединица и једном двојком закључи прелазна оцена. Новим Правилником тачно је прецизирано на који начин се утврђује закључна оцена.

Друштво математичара Србије затражило је почетком године измену Правилника о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању из 2011, јер је по њима била спорна одредба по којој „закључна оцена за успех из предмета не може бити већа од највеће периодичне оцене добијене било којом техником провере знања, нити мања од аритметичке средине свих оцена“. Према њиховом тумачењу то би значило да се ученику може закључити прелазна оцена и када, на пример, од десет оцена има девет јединица и једну двојку.

Министарство просвете је изменило и прецизирало Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, односно спорни члан 14 који је предвиђао да ученику са неколико јединица и једном двојком може бити закључена прелазна оцена. Нови Правилник је објављен у Службеном гласнику 31. јула, а члан 14 сада предвиђа да „Закључна оцена за успех из предмета не може бити мања од: одличан (5), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена најмање 4,50, врло добар (4) ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 3,50 до 4,49, добар (3) ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 2,50 до 3,49, довољан (2) ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 1,50 до 2,49.“

Члан 20. Правилника о оцењивању предвиђа да на почетку школске године ученици и родитељи буду обавештени о критеријумима, начину, поступку, динамици, распореду оцењивања и доприносу појединачних оцена закључној оцени.

AVGUST: "TOPI" SE KUPOVNA MOĆ - PLATE VEĆE, VREDE MANJE

Prosečna plata u avgustu dostigla 44.770 dinara i za 588 dinara je veća nego u julu, ali sve teže zadovoljava i najosnovnije potrebe domaćinstava

Prosečna zarada isplaćena u avgustu 2013. godine u Republici Srbiji iznosi 61.797 dinara. U odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u julu 2013. godine, nominalno je veća za 1,5%, a realno je veća za 1,1%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u avgustu 2013. godine u Republici Srbiji iznosi 44.770 dinara. U odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u julu 2013. godine, nominalno je veća za 1,3%, a realno je veća 0,9%.

Srbi su za prosečnu mesečnu zaradu pre godinu dana mogli da kupe oko 1,1 tonu krompira, a sada upola manje, odnosno samo 487 kilograma. Još je drastičniji primer kupus, gde je naša zarada „pliča“ za 900 kilograma. Prošlog leta mogli smo da pazirimo 1,5 tona kupusa, a ovog svega 656 kilograma. Kada se posmatra vrednost plate u namirnicama, slabije smo prošli i kod mleka. Ove godine potrošači u Srbiji za prosečnu zaradu

Period avgust 2013/avgust 2012.

Prosečna zarada isplaćena u avgustu 2013. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u avgustu 2012. godine, nominalno je veća za 5,6%, a realno je manja 1,6%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u avgustu 2013. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u avgustu 2012. godine, nominalno je veća za 6,3%, a realno je manja za 0,9%.

Period januar–avgust 2013/ januar–avgust 2012.

Prosečna zarada isplaćena u periodu januar–avgust 2013. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u periodu januar–avgust 2012. godine, nominalno je veća za 6%, a realno je manja za 4%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u periodu januar–avgust 2013. godine u Republici Srbiji, u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u periodu januar–avgust 2012. godine, nominalno je veća za 6,3%, a realno je manja za 3,7%.

manje su mogli da kupe čak 100 litara mleka nego 2012., bezmalo 150 kilograma pšeničnog brašna, na desetine litara jestivog ulja i jogurta...

Da se "topi" kupovna moć, pokazuje i potrošačka korpa, koja je lani vredela oko 59.000 dinara, dok je ove godine za osnovne namirnice i plaćanje mesečnih računa potrebno oko 64.000 dinara.

Zaposleni u glavnom gradu, prema podacima zavoda za statistiku, prošlog meseca su prosečno primili 55.225 dinara. Najveće plate podeljene su u Surčinu - više od 71.000 dinara, iza je Lazarevac sa 67.942 i Kostolac sa 63.679 dinara.

Uobičajeno najniži prosek zarada iz meseca u mesec imaju zaposleni u kinematografskoj, televizijskoj i muzičkoj produkciji. Avgustovska plata im je iznosila 20.617 dinara, gotovo šest puta manje od najviše isplaćene u Srbiji. Radnici u konfekciji i kožarstvu zaradili su po 5.000 dinara više.

RADIMO DVA DANA ZA EVROPSKU SATNICU

U Rumuniji dva, u Hrvatskoj četiri, u Sloveniji gotovo sedam puta veća vrednost radnog sata

Dok zaposleni u Francuskoj za sat zaradi prosečno 34 evra, u Srbiji njegov kolega na toliko para može da račune tek posle više od 15 časova. Da bismo postigli radnika u Nemačkoj, koji za 60 minuta obezbedi sebi 30 evra, na poslu moramo da "otkucamo" bar 13 sati. To važi samo za one sa prosečnom platom, a takvih je u Srbiji sve manje. Poređenje sa zaradama za dve trećine zaposlenih koji u kovrti dobiju manje od proseka, previše je bolno. Oni sa posla kući odnesu tek oko 25.000 dinara mesečno. Njihov sat košta tek 1,3 evra. Tako se srpski radnik svrstao među najmanje plaćene na Starom kontinentu. Sat rada u Evropskoj uniji staje od 3,9 do 39 evra, u zavisnosti od toga da li je reč o Bugarskoj ili Švedskoj, članicama EU. Razlike u evropskim platama izražene su i od razlika u nacionalnom bogatstvu. Radnik u Evropi, u proseku, košta oko 23 evra, dok je u osam zemalja nekadašnjeg istočnog bloka satnica ispod 10 evra.

U Češkoj, tako, radna satnica iznosi 10 evra, Hrvatskoj 8,8 evra, BiH 3,5 evra, Rumuniji 4,4 evra, dok je u Srbiji od 2,2 evra upola niža. Ranka Savić, predsednica Asocijacije slobodnih i nezavisnih sindikata kaže da su srpski radnici među najmanje plaćenim radnicima, ne samo u Evropi, nego i u svetu. "Prosečna neto zarada, bez poreza i doprinosa u Srbiji je 44.182 dinara, a 60.896 dinara bruto. Iz toga proizlazi da srpski radnik po radnom satu radi za 251 dinar ili 2,2 evra", kaže ona.

U Uniji poslodavaca kažu da smo pri evropskom dnu što se tiče radnog sata. Dragoljub Rajić, predsednik Unije poslodavaca, ukazuje da spadamo u osam zemalja sa najnižom satnicom u Evropi. Uprkos tome, investitori nas zaobilaze. "Razlog zašto je investitora još malo je u tome što investitori prvo gledaju koliki je nivo zaštite privatne svojine u određenoj zemlji, zatim koliko brzo njihova investicija može da se realizuje i da li mogu da jasno predvide troškove te investicije", kaže Rajić. "To sve u Srbiji još je sporo i nepredvidivo zbog zamršene birokratije i različitih skrivenih poreza, nejasne pravne regulative, zastarelog zakona o radu, lošeg Zakona o planiranju i izgradnji, problema sa Katastrom nepo-

kretnosti. Tek posle svega ovoga", dodaje Rajić, investitori gledaju koliki je prosečni radni sat za datu državu i da li država daje neke subvencije uz investiciju.

Uslovi poslovanja među najgorim u Evropi

Naš loš položaj još više je pogoršan padom Srbije na listi konkurentnosti Svetske banke na 101. mesto. To znači da je Srbija trenutno po uslovima poslovanja među poslednjima u Evropi. Ovu listu gledaju svi ozbiljni investitori u svetu koji se odlučuju da plasiraju sredstva u neku zemlju. "KiM je ispred nas po zaradama u državnoj upravi, zdravstvu i obrazovanju ali ne objavljuju plate u privatnom sektoru i po delatnostima, kao ni Albanija", kaže ekonomista Miroslav Zdravković. U odnosu na našu bruto platu, pošto Kinezi dobijaju bruto pa sami sebi uplaćuju šta treba, Kina krajem ove ili početkom iduće godine premašuje Srbiju, a Peking i Šangaj su već daleko iznad naših plata. Razlike u zaradama na Starom kontinentu još su uočljivije kada se „pretvore“ u proizvode.

Sa prosečnom zaradom od 390 evra, građanin Srbije morao bi da radi 13 godina da bi kupio stan od 50 kvadrata. Naravno, pod uslovom da celu zaradu sklanja sa strane i ne potroši ni jedan jedini dinar. Za svoj dom, prosečan radnik naše zemlje mora da radi tri puta duže od Nemca i dva puta duže od Slovenca. U deželi zaraduju oko 1.000 evra, a kvadrat se u proseku nudi za 1.500 evra. Tako za stan od 50 kvadrata on mora da radi 6,2 godine. Kada bi Nemac svoju platu čuvao 5,5 godina, mogao bi da kupi isti stan, iako njegova cena dostiže 100.000 evra. Jer, prosek mu je 1.500 evra mesečno. Za automobil vredan 14.000 evra, radnik u Srbiji morao bi da štedi čitavu zaradu tri godine. Slovenac mnogo lakše dolazi do limuzine. Od istog četvorotočkaša deli ga samo 14 meseci i 15 dana. Radniku Nemačke za automobile iste vrednosti bilo bi dovoljno devet meseci i 20 dana.

Radna satnica	
Švedska	39 €
Danska	38,1 €
Belgija	37,2 €
Luksemburg	34,6 €
Francuska	34,2 €
Slovenija	15 €
Češka	10 €
Hrvatska	8,8 €
Letonija	6 €
Litvanija	5,8 €
Rumunija	4,4 €
BiH	3,5 €
Srbija	2,2 €

SEPTEMBAR: INFLACIJA UKOČENA

Indeksi potrošačkih cena (inflacija) se definišu kao mera prosečne promene maloprodajnih cena robe i usluga koje se koriste za ličnu potrošnju. Cene ovih proizvoda i usluga u septembru 2013. godine, u odnosu na avgust 2013. godine, u proseku su ostale na istom nivou. Potrošačke cene u septembru 2013. godine, u odnosu na isti mesec 2012. godine, povećane su za 4,9%, dok su u odnosu na decembar 2012. godine povećane za 2,5%. Posmatrano po glavnim grupama proizvoda i usluga klasifikovanih prema

nameni potrošnje u septembru 2013. godine, u odnosu na prethodni mesec, najveći rast cena zabeležen je u grupama Komunikacije (0,7%), Stan, voda, električna energija, gas i druga goriva (0,5%), Transport (0,4%), Restorani i hoteli (0,3%) i Hrana i bezalkoholna pića (0,2%). Pad cena zabeležen je u grupi Rekreacija i kultura (-5,4%), kao i u grupama Odeća i obuća i Nameštaj, pokućstvo i tekuće održavanje stana (za po -0,1%). Cene ostalih proizvoda i usluga nisu se bitnije menjale.

СТАЖ ОСИГУРАЊА ОСТВАРЕН У БИВШИМ РЕПУБЛИКАМА СФРЈ И ПРАВО НА УВЕЋАЊУ ПЛАТУ ПО ОСНОВУ „МИНУЛОГ РАДА“ (Закон о раду члан 204)

Време за које је лице било осигурано по основу продуженог осигурања као и по основу бављења пољопривредном или неком другом самосталном делатношћу, иако је уписано у радну књижицу не представља време проведено на раду по основу радног односа, већ се у складу са прописима о пензијском и инвалидском осигурању рачуна у стаж осигурања, те за то време запослени не може остварити право на увећању плату по основу „минулог рада“.

„Чланом 5. тачка 1) Закона о платама у државним органима и јавним службама („Сл. гласник РС“, број 34/2001) прописано је да запосленом припада додаток на плату за време проведено у радном односу (минули рад).

У члану 204. став 1. Закона о раду („Сл. гласник РС“, бр. 24/2005 и 61/2005) прописано је да запослени има радну књижицу коју приликом заснивања радног односа предаје послодавцу. У радну књижицу се, поред осталог уписују и подаци о временском периоду у ком је запослени био у радном односу код послодавца. На основу тих података, који су на прописан начин унети у радну књижицу као јавну исправу, послодавац је у обавези да запосленом исплаћује увећању зараду по основу времена проведеног на раду за сваку пуну годину рада оствареног у радном односу.

Под радним односом, у складу са чланом 30. Закона о раду, подразумева се уговорни однос који се заснива закључивањем уговора о раду између запосленог и послодавца (по ранијим прописима радни однос се заснивао решењем). Запослени, у смислу Закона о раду је физичко лице које је у радном односу код послодавца, а послодавац је домаће, односно страно правно или физичко лице које запошљава, односно радно ангажује, једно или више лица (члан 5. закона о раду).

Међутим, поједини период (време), иако се према прописима о радној књижици уписује у радну књижицу, не представља време проведено у радном односу, у смислу прописа о радним односима.

Према томе, време за које је лице било осигурано по основу продуженог осигурања, као и по основу бављења пољопривредном или неком другом самосталном делатношћу, иако је уписано у радну књижицу не представља време проведено на раду по основу радног односа, већ се у складу са прописима о пензијском и инвалидском осигурању рачуна у стаж осигурања, те за то време запослени не може остварити право на увећању плату по основу „минулог рада“.

Ако подаци о временском периоду у ком је запослени био у радном односу код послодавца нису уписани у радну књижицу а послодавац-правно лице је престало да постоји, право на увећању плату по основу „минулог рада“ запослени не може остварити на основу података из обрасца М 4. Ово из разлог ашто се из поменутог обрасца не може утврдити да ли уписани период представља време проведено у радном односу или не. У том случају податке о временском периоду у ком је био у радном односу код послодавца, запослени може прибавити од надлежног Фонда за пензијско и инвалидско осигурање.

Што се тиче стажа осигурања оствареног у бившим републикама СФРЈ, могу се узети у обзир године рада остварене у радном односу на територији бивших република СФРЈ, које је запослени остварио до дана отцепљења те републике, и ако је тај стаж осигурања уписан у радну књижицу. (Министарство рада и социјалне политике, бр. 011-00-00209/2008-02 од 10.04.2008. године)

ФИНАНСИРАЊЕ УСТАНОВЕ

ПИТАЊЕ: На који начин је прописано финансирање делатности установе?

ОДГОВОР: Начин финансирања делатности установа чији је оснивач Република, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе прописан је чл. 141-144. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 62/03, 64/03, 58/04, 62/04, 79/05 и 101/05).

Чланом 141. Закона прописано је, између осталог, да се средства за финансирање делатности основних и средњих школа чији је оснивач Република, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе обезбеђују у буџету Републике и буџету јединице локалне самоуправе.

Чланом 142. став 1. тачка 4) прописано је да се у буџету Републике обезбеђују средства за плате и додатке запослених у основним и средњим

школама, социјалне доприносе на терет послодавца, порез на фонд зарада, отпремнине и помоћи. Тачком 5) истог става прописано је да се у буџету Републике такође обезбеђују средства за развојне програме и пројекте установа, као и учешће Републике у области инвестиција, стручног усавршавања запослених и такмичења ученика на републичком, савезном и међународном нивоу, у складу са утврђеним средствима, а према програмима и критеријумима које прописује министар.

Одредбама члана 143. став 2. прописано је, између осталог, да се у буџету јединице локалне самоуправе у области средњег образовања обезбеђују средства за стручно усавршавање запослених, превоз запослених, превоз ученика на републичка такмичења, изградњу и капитално одржавање зграда и објеката и пројектно планирање, опремање школа, као и друге текуће расходе, осим оних за које се средства обезбеђују у буџету Републике. Ставом 3. истог члана прописано је да се у буџету јединице локалне самоуправе обезбеђују и средства за заштиту и безбедност деце, односно ученика, у складу са прописаним мерама из члана 44. овог закона.

ЕДУКАЦИЈА МЕДИЦИНСКОГ ОСОБЉА У ЛЕКАРСКОЈ ОРДИНАЦИЈИ

ПИТАЊЕ: Да ли је за едукацију медицинског особља у оквиру лекарске ординације потребна сагласност Министарства просвете?

ОДГОВОР: Министарство просвете не издаје сагласност за едукацију медицинског особља у лекарским ординацијама. Такве едукације се остварују по одређеним програмима, који немају карактер наставног плана и програма. Наставни план и програм доноси се и објављује по прописима из области образовања. Потврде о похађању које би биле издаване по завршетку едукације немају карактер јавне исправе и не доказују стечено образовање, него само оспособљеност за обављање одређених послова, која је стечена по ваншколским прописима.

ЗАСНИВАЊЕ РАДНОГ ОДНОСА НА РАДНОМ МЕСТУ ПЕДАГОГА

ПИТАЊЕ: На који начин заснива радни однос у средњој школи стручни сарадник – школски педагог?

ОДГОВОР: Пријем у радни однос у школи регулисан је чланом 121. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 62/03, 64/03, 58/04, 62/04, 79/05 и 101/05). Према одредбама тог члана Закона, пријем у радни однос у установи врши се на основу коначне одлуке директора о избору кандидата по распитаном конкурс, или на основу споразума о преузимању, уз сагласност запосленог.

На основу споразума о преузимању запослени може бити презует из установе или Министарства.

Директор расписује конкурс за пријем у радни однос. У поступку одлучивања о избору наставника, васпитача или стручног сарадника директор установе прибавља мишљење органа управљања.

Директор доноси одлуку о избору кандидата у року од 15 дана од дана истека рока за подношење пријава.

Кандидат незадовољан одлуком о избору може да поднесе приговор органу управљања у року од осам дана од дана достављања одлуке.

Ако орган управљања у утврђеном року не одлучи о приговору или ако је кандидат незадовољан другостепеном одлуком, може се обратити надлежном суду у року од 15 дана.

Сагласно члану 61. став 1. Закона, директор је одговоран за законитост рада и за успешно обављање делатности школе. Између осталог, директор одлучује о потреби расписивања конкурса за радни однос у установи.

Чланом 3. Правилника о врсти стручне спреме наставника, стручних сарадника и помоћних наставника у стручним школама („Просветни гласник“, бр. 5/91, 1/92, 21/93, 3/94, 7/96, 7/98, 3/99, 6/01, 3/03, 8/03, 11/04, 5/05, 6/05, 2/07, 4/07 и 7/08) прописано је да су стручни сарадници: школски педагог, школски психолог, социјални радник, здравствени радник, библиотекар и андрагог.

Број извршилаца у школи на пословима стручних сарадника одређује се на основу одредби члана 6. Правилника о цену услуга средње школе („Службени гласник РС“, број 35/93).

На основу наведених одредаба произилази да директор установе може да распише конкурс за пријем у радни однос стручног сарадника – школског педагога, уколико је Правилником о цени услуга средње школе одређен одговарајући број стручних сарадника, међу којима је и школски педагог.

SAN PRESUDAN ZA USPEH U ŠKOLI

Poteškoće sa snom su u najvećoj meri negativno uticale na ocene iz matematike, piše naučni časopis "Sleep Medicine". U istraživanju su korišćeni podaci prikupljeni od 2.384 dece, a pokazalo se da poteškoće sa snom ima njih 31 odsto. Deca koja su imala loš san, iz matematike su imala prosečnu ocenu 6,3, a ostala deca su imala prosečnu ocenu 7,1. Loš san kod dece je u ranijim istraživanjima povezan i s većim rizikom za gojaznost.

ČARLI ŠIN MATURIRAO

Kontroverzni glumac Čarli Šin je dobio diplomu o završetku srednje škole 30 godina nakon što je izbačen iz škole Santa Monika. Četrdesetosmogodišnji glumac, poznat po razuzdanom ponašanju, izgleda nije bio ništa drugačiji ni u tinejdžerskim danima. Zbog velikog broja neopravdanih izostanaka Čarli je morao da napusti školu. "Bilo je to nešto što mi je oduvek smetalo. Inače imam naviku da neke stvari nikad ne završim", rekao je Čarli Šin koji je odbio i molbu roditelja da pohađa letnju školu.

52 GODINE VREBAO JEDNU JEDINU KAPLJICU, UMRO NE DOČEKAVŠI JE!

Supervizor najdužeg laboratorijskog instrumenta u istoriji nauke, kojim se dokazuje da je katran tečan, preminuo je prošlog meseca i nije doživio da vidi padanje kapljice katrana u posudu. Džon Mejnstoun, koji je u 78. godini doživio šlog, tokom poslednje 52 godine nadgledao je eksperiment započet pre 83 godine. Za to vreme palo je samo osam kapljica katrana, ali nijedna pred njegovim očima. Profesor fizike Džon Mejnstoun nadgledao je australijski eksperiment koji je započeo Tomas Parnel. On je želeo da dokaže da je katran zapravo tečan i da će, ako dovoljno dugo bude stajao u posudi na čijem dnu je cev, na kraju početi da curi u donju posudu. Za 83 godine palo je svega osam kapi, ali niko nikad nije prisustvovao kapljanju, pa ni Mejnstoun. Profesor je ranije najavio da bi još jedna kap trebalo da padne do kraja godine. "Kap može da padne brzinom treptaja oka, kao da ima sopstveni um", istakao je Mejnstoun. Katran je čvrst na sobnoj temperaturi, ali prilikom zagrevanja postaje tečan. Eksperiment je sada pod video nadzorom, a tri veb kamere su postavljene kako bi zabeležile pad devete kapi. Prošlog meseca, na koledžu u Dublinu je po prvi put kamerom zabeleženo padanje kapi katrana. Za kapljanje je obično potrebno između sedam i 13 godina.

Eksperiment koji se odvija u Brizbejnu je ipak najpoznatiji te vrste i zabeležen u Ginisovoj knjizi rekorda. Veruje se da bi mogao da traje još najmanje sto godina. Mejnstoun je ranije rekao da su naučnici ovaj eksperiment potpuno zapostavili i da se odvijao "u nekom prašnjavom ormaru", sve dok ga on nije preuzeo. "Bivši studenti, njihova deca i unučići rado dolaze da provere kako eksperiment napreduje", istakao je Mejnstoun. Mejnstounove kolege su istakle da je tužno što profesor nikada nije video ono što je najviše želeo.

KADA POSTAJEMO POPUT SVOJIH RODITELJA?

Već u 32. godini života počinjemo da se ponašamo poput svojih roditelja, piše "Telegraph". Tada počinjemo i da cenimo stvari koje su nam išle na živce dok smo bili mlađi. Razlog tome je, pre svega, to što imamo sopstvenu decu. Samo je jedan roditelj od dvadeset priznao da se nije mnogo toga promenilo otkad ima dete. A to da se u tridesetim pretvaramo u svoje roditelje ogleda se u nekoliko stvari, prema izjavama anketiranih. Tako su se na popisu našle stvari poput veće tolerantnosti, bržeg umaranja, stava da je šest ujutro vreme za započinjanje dana, a ne za vraćanje kući, veće brige za zajednicu, a kod majki se kao zanimljiv odgovor javilo to da im se sve više sviđaju voditelji dečjih emisija, a sve manje rok zvezde, i da ne znaju nijednu noviju pesmu. S druge strane, očevi su izjavili kako su prestali da kupuju "neozbiljnu" odeću, kako su ljubomorni na život prijatelja bez dece i kako su počeli da razmišljaju o momcima svojih ćerki.

PRIJATELJSTVO DEČAKA I VRAPCA

Vadim Veligurov ima 12 godina i na letnjem raspustu je stekao prijatelja za ceo život - malog vrapca kog je spasio. Iako je pustio pticu da slobodno odleti, vrapac je odlučio da ostane uz Vadima i sada su nerazdvojni. Vadim živi

na jednom poluostrvu na severu Rusije, a vrapčića koji se tek bio izlegao našao je dok je bio u poseti baki u sibirskom gradu Krasnojarsk. Spasenoj ptici Vadim je dao ime Ebi, a planira i da je povede sa sobom kući kad se raspust završi. Ebi se već navikao da hranu jede isključivo iz Vadimove ruke, a do sad mu još nije dosadilo da se sa dečakom igra po ceo dan.

UNIVERZITET POMOGAO RODITELJIMA DA PREBRODE PRVU NOĆ BEZ DECE

Kineski Univerzitet Huangzong u Vuhanu pomogao je roditeljima da prebrode prvu noć bez svoje dece tako što je dozvolio da 600 zabrinutih roditelja prespava u sportskoj dvorani. Roditelji su na podu dvorane položili vreće za spavanje kako bi se barem jednu noć odmorili od briga. Cilj univerziteta je da pomogne roditeljima da pobeđu sindrom "praznog gnezda", kada njihovi potomci upišu fakultete i odu od kuće. Ovaj običaj postao je tradicionalan, a sve više porodica odaziva se spavanju u dvorani. Odlazak na studije trebalo bi da bude period kada mlade osobe počinju da otkrivaju same sebe i dodatno razvijaju svoju ličnost, ali za neke roditelje i njihovu decu ovaj odlazak je teži nego što se očekuje. Zbog toga je Univerzitet odlučio da im pomogne u tranziciji tako što je roditeljima dopustio da prespavaju u sportskoj dvorani. Roditelji su pratili svoju decu tokom prvog dana studija, a nije poznato koliko su novepočetni studenti bili oduševljeni pratnjom svojih brižnih roditelja.

Sličan događaj ovaj univerzitet održao je 2008, kada je 350 roditelja iskoristilo priliku da prespavaju kod svoje dece. Od tada, sve više roditelja je dolazilo kako bi prespavalo pa im je univerzitet na kraju morao ustupiti sportsku dvoranu. Sindrom "praznog gnezda" predstavlja tugu i usamljenost koju roditelji osećaju kada im deca po prvi put napuste dom. Iako pogađa veliki broj porodica, ne smatra se kliničkim stanjem.

